

СПЕЦИФІКА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ЛЮДЬМИ, ЯКІ МАЮТЬ ОБМЕЖЕНІ МОЖЛИВОСТІ

Гареева О. Е., Майборода Г. Я.
*Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького*

Проблема інвалідності нині є актуальною тому, що громадяни, які мають обмежені можливості є серед усіх верств населення будь-якого суспільства. Це люди з такими вадами здоров'я, як ураження опорно-рухового апарату та центральної і периферичної нервової системи, психічними захворюваннями та розумовою відсталістю, ураженнями органів слуху та зору, ураженнями внутрішніх органів, онкологічними захворюваннями.

Кількість осіб із обмеженими можливостями постійно зростає, хоча причини та наслідки інвалідності можуть бути різними: зумовленими як неоднаковими соціально-економічними обставинами, так і різним ступенем забезпечення державами добробуту своїх громадян. Нині можна говорити про глобальний характер проблеми інвалідності – в усьому світі ті чи інші можливості обмежено приблизно в кожній десятій людини (650 млн. людей), з них майже 470 млн. осіб працездатного віку.

Відповідно до Закону України «Про соціальну реабілітацію інвалідів в Україні» інвалідність – це міра втрати здоров'я у зв'язку із захворюванням, травмою (її наслідками) або вродженими вадами, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження життєдіяльності особи, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити їй соціальний захист [1, ст. 1]. Проблему інвалідності вивчали А. Воронцова, А. Лабінський, А. Петьо, Б. Бобат, В. Басова, В. Качесов, В. Козьякін, В. Ульзибат, Ж. Захарова, К. Бобат, М. Басов, Н. Топка, О. Грабоус, С. Бойцова та ін.

Людина з обмеженими можливостями – це людина, яка має функціональні можливості, нездатна до будь-якої діяльності в результаті захворювання, відхилень або недоліків у розвитку, нетипового стану здоров'я, внаслідок, внаслідок не адаптованості зовнішнього середовища до особливих потреб індивіда, через негативні стереотипи, забобони, що виокремлюють нетипових людей в соціокультурній системі [2, с. 152].

Обмеження життєдіяльності – це помірно виражена, виражена або значно виражена втрата особою внаслідок захворювання, травми

(її наслідків) або вроджених вад здатності до самообслуговування, пересування, орієнтації, контролю своєї поведінки, спілкування, навчання, виконання трудової діяльності нарівні з іншими громадянами [1, ст. 1].

Наслідком різних функціональних порушень є обмеження життєдіяльності у сфері самообслуговування та пересування. Здатність до самообслуговування – це здатність самостійно задовольняти основні фізіологічні потреби, здатність щоденно виконувати побутову роботу та навички гігієни. Здатність до самостійного пересування – це здатність самостійно пересуватися у просторі, долати перешкоди, зберігати рівновагу тіла в межах побутової, громадської, професійної діяльності.

В Україні соціальне обслуговування людей із обмеженими можливостями здійснюється шляхом надання соціальних послуг: за місцем проживання (насамперед послуги догляду, медико-соціального патронажу), у стаціонарних інтернатних установах та закладах, у реабілітаційних установах та закладах, в установах та закладах денного перебування, у територіальних центрах соціального обслуговування, в установах та закладах постійного або тимчасового перебування тощо.

Нині в Україні найпоширенішими проблемами людей із обмеженими можливостями є: низький рівень матеріального забезпечення, соціальна інтеграція в суспільство, неможливість безбар'єрного доступу до соціальних інститутів, низький рівень фізичної і психологічної реабілітації, трудова та побутова адаптація, «соціальне виключення», дискримінація тощо.

Суспільство, в якому людей із обмеженими можливостями направляють до стаціонарних закладів, а не створюють можливості для їхньої інтеграції, не передбачають безбар'єрного доступу до соціальних інститутів, схильне сприймати інвалідів крізь призму стереотипів. Значна кількість людей звикла ставитися до них упереджено, вважаючи неприцездатними.

Актуальною є активізація зусиль людей із обмеженими можливостями для задоволення власних потреб. У такій ситуації обов'язок держави – сприяти розвитку громадських організацій людей із особливими потребами. Зокрема, важливо передбачити розвиток таких служб у громаді, як кризові центри, центри тимчасового догляду, будинки компактного проживання, майстерні, консультаційні центри, юридичні служби тощо.

Система соціального захисту людей із обмеженими можливостями включає широкий спектр послуг людям із вадами опорно-рухового апарату, активно діють громадські організації, реабілітаційні центри та спеціалізовані центри. Однак, їх робота потребує вдосконалення [3, с. 207]. Так, у м. Черкаси соціальна робота з людьми, які мають обмежені можливості проводиться відділенням соціальної допомоги вдома Придніпровського територіального центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг). Відділення соціальної допомоги вдома є або підрозділом управління соціального захисту населення районної, районної у містах Києві та Севастополі державної адміністрації, або ж підрозділом територіального центру соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян, призначене для надання соціально-побутової допомоги одиноким непрацездатним громадянам та інвалідам, в домашніх умовах. Такі відділення створюється за наявності не менше 80-ти одиноких непрацездатних громадян, які потребують соціально-побутової допомоги вдома.

Спостереження за роботою такого відділення допомогло нам виявити основні види послуг, які надають працівники відділення соціальної допомоги вдома: послуги прибирання, доставки продуктів харчування з магазину або ринку, оформлення документів на оформлення субсидій, по оплаті житлово-комунальних послуг, читання преси, допомогу в обробі присадибних ділянок тощо. На обслуговування приймаються одинокі інваліди I та II груп старше вісімнадцяти років. Соціальний робітник згідно з висновками лікарів про стан здоров'я людини з обмеженими можливостями та згідно з умовами договору і з погодженням з обслуговуваним громадянином графіком, але не менше двох разів на тиждень, відвідує закріплених за ним громадян і надає передбачені договором послуги, виявляє додаткові потреби, вживає заходи щодо їх виконання [4, п. 9].

Отже, специфіка соціальної роботи з людьми, які мають обмежені можливості характеризується тим, що вони мають змогу довгий час залишатися у домашніх умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про реабілітацію інвалідів в Україні : Закон України № 2961-IV від 6 жовтня 2005 року [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2961-15/page>

2. Холостова Е. И. Словарь-справочник по социальной работе / под. ред. д-ра ист. наук проф. Е. И. Холостовой. – М. : Юристь, 1997. – 424 с.

3. Лукашевич М. П. Соціальна робота (теорія і практика): підручник / М. П. Лукашевич, Т. В. Семигіна. – К.: Каравела, 2009. – 368 с.

4. Типове положення (взірцеве) про відділення соціальної допомоги вдома : № 44 від 1 квітня 1997 року [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0442-97/conv>

Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів, м. Суми, 21-22 квітня 2014 р. / Відп. за вип. О.М. Сушкова. — Суми : СумДУ, 2014. — С. 262-265.